

Nr 406

Av herr **Alexanderson** och fru **Hamrin-Thorell**, om ökade anslag till ungdomsvårdsskolorna.

(Lika lydande med motion nr 495 i Andra kammaren)

Ungdomsvårdsskolornas verksamhet har under de senaste decennierna varit föremål för en lång rad utredningar, vilka resulterat i upprustning av olika delar av verksamheten. Under en lång tid var skolorganisationen allvarligt underdimensionerad. I den senast publicerade utredningen »Behandlingsforskning vid ungdomsvårdsskolorna» (SOU 1964: 24) framhålls bl. a. att om organisationen skulle ha anpassats för den efterfrågan på vårdplatser, som de stora ungdomskullarna medförde under 1950-talet, borde organisationen under 1955—1959 ha utbyggt med ca 10 % per år under förutsättning att asocialitetsfrekvensen varit konstant. I själva verket ökade ungdomsbrottslighetens omfång betydligt mer än som motsvarar ungdomskullarnas storlek. Klart är också att brottsligheten söker sig ner i lägre åldrar samt att ungdomsfylleriet ökat markant.

De olika utredningar som övervägt ungdomsvårdsskoleverksamheten har oftast tillsatts på grund av sådana akuta krissituationer, där skolornas bristande resurser på ett mera markant sätt kommit i blickpunkten för allmänhetens intresse på grund av platsbrist, rymningar, överfall, ökat antal åtal mot underåriga etc. Upprustningen har i huvudsak varit inriktad på att lösa platsbristen; endast i ringa utsträckning har utredningarnas olika förslag rörande förbättring av vårdens och behandlingens effektivitet ännu blivit genomförda.

Den nya lagstiftningen inom barnavården och kriminalvården ställer stora krav på ungdomsvårdsskolornas behandlingsmöjligheter, krav som skolorna för närvarande icke kan möta. Trots att dåvarande chefen för socialdepartementet i anförande till statsrådsprotokollet den 30 juni 1961 anförde, att tyngdpunkten i upprustningen i fortsättningen måste läggas på åtgärder ägnade att förbättra behandlingseffektiviteten, nödgas man konstatera att det fortfarande råder bristande överensstämmelse mellan lagstiftningen rörande behandling och vård av asociala och kriminella ungdomar och de resurser som finns tillgängliga för att förverkliga denna lagstiftning. Personalen vid ungdomsvårdsskolorna är för närvarande otillräcklig till antalet och detta främst i tre avseenden, nämligen för vård utom

skola, för vård- och tillsynsuppgifter inom skolorna samt för administration.

Socialstyrelsen har i sina anslagsäskanden återupprepat fjolårets förslag om ytterligare *assistentpersonal för handhavande av vård utom skola*. År 1964 biföll riksdagen departementschefens förslag om tillsättande av 12 assistenter för eftervården vid vissa skolor. Vi yrkade då från folkpartiets sida att socialstyrelsens förslag om totalt 21 tjänster måtte bifallas. Enligt vår uppfattning, som överensstämmer med vad riksdagen tidigare upprepade gånger uttalat, är det av stor vikt att vården utanför de egentliga anstalterna förstärkes så att anstaltstiden kan förkortas. Ingen torde vara i tvivelsmål om den öppna vårdens betydelse för klientelet återanpassning på lång sikt. Skolorna har under senare år fått mottaga ett alltmer kriminellt belastat klientel, och utplaceringen av dessa i vård utom skolan samt tillsynen och övervakningen av familjevårdhemmen kräver intensiva personliga ansträngningar från skolornas sida. Att lägga dessa uppgifter på befattningshavare som samtidigt är bundna av elevbehandling, avdelningstillsyn, jourtjänst och andra arbetsuppgifter på skolorna är orimligt. Det saknas anledning att frångå socialstyrelsens förslag om ytterligare 11 tjänster avsedda för de skolor, som saknar assistentpersonal för vård utom skolan. Medelsbehovet under anslagstiteln Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar bör med hänsyn härtill uppräknas med 310 000 kronor.

Vården inom ungdomsvårdsskolorna är givetvis beroende av skolornas totala personella resurser. I vad avser *vård- och tillsynssidan* — dvs. den personal som svarar för den dagliga tillsynen och fritidssamvaron med eleverna — är resurserna f. n. helt otillräckliga. Enligt vad som uppgivits var antalet rymningar vid pojkskolorna år 1963 icke mindre än 1 094, medan antalet år 1955 stannade vid 304. Vid bedömningen av behovet av tillsynspersonal måste hänsyn tas till följande faktorer, nämligen elevernas behov av vård och behandling, kravet på rymningsförebyggande åtgärder, normalarbetstiden för personalen samt varje befattningshavares krav på säkerhet till liv och hälsa.

På grund av klientelet ökad svårighetsgrad har under senare år en rad personalöverfall med allvarliga personskador skett i samband med rymningar, såväl på slutna som på öppna avdelningar. Den otillfredsställande bemanningen innebär allvarliga risker för personalen och har föranlett yrkesinspektören att i skrivelse till styrelsen för Fagereds yrkesskola bl. a. anföra följande: »Efter samråd med yrkesinspektionens chefsmyndighet, kungl. arbetarskyddsstyrelsen, anmodas Ni med hänvisning till ovanstående dels att organisera erforderlig beredskap, exempelvis anställa ytterligare en vårdare och anordna jourtjänst, som kan tillkallas som hjälp, dels låta installera intern telefonanläggning, exempelvis snabbtelefon, för tillkallande av hjälp. Sådan telefonanläggning skall vara så utförd, att åverkan eller fel på någon anläggningsdel omedelbart signaleras. Edert med-

delande om vidtagna åtgärder med anledning av ovanstående emotses inom tre månader.»

Bemanning med endast en befattningshavare på s. k. halvöppen avdelning och avsaknad av tillsynspersonal å s. k. öppen avdelning medför enahanda risker. Överfall å den ende tjänstgörande befattningshavaren innebär att rymningar — med ty åtföljande risker för eleverna och allmänheten — kan förbli oupptäckta under avsevärd tidrymd. Så har också varit fallet vid flera ungdomsvårdsskolor. Det är visserligen tacknämligt att departementschefen nu föreslagit inrättande av snabbtelefon vid slutna avdelningar i enlighet med yrkesinspektionens förslag, men det synes oss icke tillräckligt att endast anskaffa tekniska hjälpmedel för att registrera redan utförda överfall, utan det gäller att också anskaffa tillräckligt med personal för att förhindra att överfall sker.

Socialstyrelsen har i sina anslagsäskanden framhållit att en utökning av personalens antal rent matematiskt sett är nödvändig för att ernå den arbetstid å 2 250 timmar per år, som centralt beslutats för sådan personal inom vårdområdena som är tjänstgöringspliktig å sön- och helgdagar. För att kunna hålla alla dygnets 24 timmar med tillsynspersonal måste dels övertid uttas och dels assistenter och utbildningspersonal samt i vissa fall även skolans rektor schemabindas till ren övervakningstjänst, vilket givetvis är till förfång för deras egentliga arbetsuppgifter.

En förbättring av personalläget är också erforderlig för att söka ernå mera tillfredsställande vårdresultat. Det synes oss vara anledning till allvarlig oro att eleverna i så hög grad som sker måste lämnas utan tillräckligt individuell tillsyn. Allt resocialiseringsarbete är beroende av den personliga påverkan på eleverna från personalens sida. För att nå detta måste befattningshavarna ha möjlighet att aktivera eleverna individuellt eller i små grupper, vilket icke kan ske om hela tjänstgöringstiden åtgår till rena bevakningsuppgifter.

Socialstyrelsen har i en särskild utredning redovisat det personalbehov som är erforderligt för att nå ovan angivna syfte — dvs. tillfredsställande elevvård, normalarbetstid och säkerhet för personalens liv och hälsa. Departementschefen har emellertid endast föreslagit att 200 000 kronor beviljas för en viss försöksverksamhet vid två skolor. Dessa medel räcker till ca tio vårdartjänster mot 105, som socialstyrelsen föreslagit. Emellertid torde en försöksverksamhet som den föreslagna knappast ge några resultat på många år och måste — om den skall ha någon effekt på behandlingsresultatet — förutsätta en upprustning av flera personalkategorier och icke bara tillsynspersonal. Det synes icke rimligt att övriga 23 ungdomsvårdsskolor under tiden skall befinna sig i ett personalläge, som blir alltmera prekärt och som återverkar menligt på rekryteringen av ny personal samt därmed bidrar till en alltför snabb personalomsättning till men för skolornas uppfostringsarbete.

Vi anser det nödvändigt att snabba insatser görs för en förstärkning av vård- och tillsynspersonalen vid ungdomsvårdsskolorna och föreslår att å anslaget Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar anvisas ytterligare 800 000 kronor att ställas till socialstyrelsens förfogande för inrättande av tjänster för vård- och tillsynspersonal vid de mest beträngda skolorna.

Som ett tredje område för personalupprustning vill vi föreslå att ytterligare medel anslås till *kontorshjälp för det administrativa arbetet*.

Den nya barnavårdslagen och ungdomsvårdsskolestadgan har inneburit ökade krav på administrations- och skrivarbete vid skolorna. Särskilt betungande är detta när det gäller vård utom skola, det obligatoriska samrådet med en rad olika myndigheter i varje enskilt elevärende, behandlingsplaner och behandlingsjournaler, ökad verkstadsdrift m. m. Trots detta är anstalternas behov av kontorsarbetskraft så illa tillgodosett, att vissa skolor saknar möjlighet att anställa kvalificerade befattningshavare på heltid. I avvaktan på den av socialstyrelsen aviserade utredningen om ändrad fördelning av vissa administrativa arbetsuppgifter mellan styrelse och skolorna bör den av socialstyrelsen föreslagna förstärkningen av anslaget till kontorshjälp med 43 000 kronor beviljas.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställer vi,

att riksdagen måtte besluta att under socialdepartementets huvudtitel för budgetåret 1965/66 anvisa under anslaget till Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar

a) för vård utom skola enligt socialstyrelsens äskanden erforderliga medel för anställande av ytterligare nio förste assistenter i Ae 19 och två assistenter i Ae 17,

b) för vård- och tillsynspersonal 800 000 i stället för av departementschefen förordad belopp 200 000 kronor,

c) för kontorshjälp enligt socialstyrelsens äskanden 43 000 kronor.

Stockholm den 27 januari 1965

Erik Alexanderson

Ruth Hamrin-Thorell